

Ilia Mihály

Kozma István képzőművész erdélyi, romániai, magyarországi és tengerentúli kiállításain mindenütt valami újat adott a művészet kedvelőinek.

Kozma ugyanis ebben a specializálódó korban ezen a szűkülő művészeti terepen sokműfajú művész, akinek a textilszövés, a fémdomborítás, az iparművészet térkialakító, díszítő tevékenysége, a festészet, a fa megmunkálása egyaránt része művészeti munkájának. Ennek okát abban a gazdag környezetben kereshetjük, amely Kozma Istvánnak megadatott. Kozma István 1937-ben született Nagybányán, a hagyományt, az örökséget nem holt anyagként élte át, a híres iskola tagjai közül többen éltek az ő ifjú korában, és éppen ők képviselték a sokoldalúságot ekkor Nagybányán. Talán nem közismert, hogy Kozma milyen szívósan kutatta föl Hollósy Simon elhanyagolt sírját, s jelölte meg fémmunkájával a nagy előd nyughelyét. Azt hiszem, hogy ebben a tettében többet kell látnunk, mint kegyeleti gesztust, tudatos őskeresés van ebben, ahogy a művekben is az odatartozás szellemisége bujkál minden egyéni újítása mellett is. Amikor a hetvenes évek elején Kozma István nagybányai műhelyében jártam, éppen finom ponttechnikával dolgozta ki alakjait a réz – bronzlemezeken. A monumentálist kedvelő Vida Géza, Sajnerick István a tájat és a bohócokat festő Balla József is sors – és kortársa volt ekkor Kozmának, de mindhárman egyéni utat jártak Nagybányán.

Kozma István annak a kolozsvári képzőművészeti iskolának a tanítványa, ahol félévszázada már az erdélyi magyar és nem magyar művész nemzedék tanult, ő festészetet, textilművészetet, azaz szövést meg művészeti oktatást. Tehát a készülődés, a kiképzés évei is a sokoldalúságát mutatták. Ennek az iskolának tanítványai mindig is érdeklődéssel tekintettek a mélykultúra, a népművészet régi és új változataira, így Kozma István is forrásának tekinti az élő népművészetet, kezdő kora óta ennek forma és színvilága jelen

van művészetében. Nem utánozza, nem dísznek, nem kelléknek használja, hanem a népművészet természetközelségét, anyagkultúráját, sajátos színvilágát fogalmazza újra, a magáévá.

Az oly sok díszletként ható népiesség után és mellett Kozma művészetében a finom jelenlét, az eredetiség adja a forrás fölhasználásának érdekességét.

Kozma már a 70-es években vezéregyénisége volt az új 4. nagybányai nemzedéknek, olyan művész aki tiszteletben tartotta a nagybányai iskola hagyományait, de elvei megkövetelték, hogy mint a reneszánsz művész is egykor egy stíluson belül alkosson, egyéni meglátása érvényesüljön munkájában.

Ennek eredményeként is 1996-ban Stockholmban a nagybányai festőiskola centenáriuma alkalmából olyan művészekkel együtt szerepelt, mint Ferenczy Béni, Boldizsár István, Czóbel Béla, Iványi Grünwald Béla, stb. ezért a svéd akadémia tagjai sorába vette fel.

Tér és tárgy az iparművészeti munkáiban jól mutatja, hogy modern profi művészet minden csínjával-bínjával tisztában van, a hely és idő kívánalma szerint tud elvont lenni vagy éppenséggel konkrét, még a leghagyományosabb elbeszélő formájában is nagy meggyőző erő van. Művészeti sokoldalúságában a hely szelleme is segítette, nemcsak a képzés iskolája, nem csak a népművészet sokoldalúsága. A nagybányai festészet tárgyi és színvilága tagadhatatlanul jelen van képein. Kétségtelen, hogy e magyar képzőművészeti iskola hagyományai nyelven tanulta meg a magáét, a nagybányai dialektus érződik rajta, de az önálló művész szabadságával nyúl minden témához, amikor fest, stílusa és tárgyi gazdagsága eredetiségének bizonyossága.

Dr. Ilia Mihály – művészettörténész